DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

SITV ERECTO IN MORBIS PERICVLOSIS VALDE NOXIO,

QVAM

ANNVENTE DIVINI NVMINIS GRATIA

AVCTORITATE GRATIOSÆ FACVLTATIS MEDICÆ

IN ILLVSTRI ACADEMIA FRIDERICIANA

D. XVIII. MAI. MDCCXXII.

HORIS ANTE ET POMERIDIANIS CONSVETIS

PRO GRADV DOCTORIS

OBTINENDO

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SISTIT

M. GEORG. CHRISTOPH. FEVERLINVS

NORIBERGENS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ

Typis IOH. CHRIST. HILLIGERI, Acad. Typ.

DISSERTATIO INAUGURALIS.

DE

SITU CORPORIS ERECTO IN MORBIS PERICULOSIS VALDE NOXIO.

PROOEMIUM.

Idendum esse ægrum a Medico, si hic curam illius agere rite ac debite velit, notissimum est dicterium, illis præcipue Practicis familiare, qui nolunt ex sola urinæ inspectione fallaces frustraneasque de ægrotantium, morborumque statu divinationes, uroscoporum more, instituere, atque vel se ipsos, vel ægrotantes variis ac fraudulentis technis decipere. Nec facile quis dubitaverit de asserti hujus veritate, cum utique doceat sanaratio, longe certius meliusque Medicum ferre posse judicium de ægro ejusque affectu, si ante oculos eum habeat, atque, quænam hactenus fuerit

morbi conditio, causaque antecedens, vel proxima vel remota & occasionalis, per varias quæstiones ex ipso percontetur, ipsisque percipiat sensibus ægri constitutionem rationemque virium, partim ex pulsu, partim ex reliquis corporis actionibus de iis conjiciendo: quam si fundamento innitens plane fallaci, de ægro, quem nunquam vidit, de morbo, quem nondum agnovit, & de cujus incremento, statu aut decremento nullum adhuc sibi conceptum formavit, suam pronunciare velit sententiam, ipsique medicinam adornare. Quemadmodum vero hæc ipsa ægrorum a Medico instituenda visitatio summam habet omnino utilitatem: ita certe adhuc longe plus emolumenti inde in ægrotos redundat, si debitam deligenti visitationi jungat quoque attentionem Medicus, probe respiciens ad omnes ac singulas circumstantias, quæ & morbum ejusque symptomata, & ægrotum ejusque regimen prudens ac circumspectum concernunt, ut ex æqua & justa illarum æsti matione noxas evitare, præcavere imminentia pericula, commoda autem pro viribus studeat promovere. Dici enim vix potest, quantus sit earum rerum numerus, quæ attentum Practicum lectulis ægrorum adstantem monere possunt de una alterave observanda cautela, atque vel apud omnes ægrotantes in genere, vel apud singula aliquando individua applicanda; de quibus vix unquam cogitaverit, nisi præsens earum observasset præsentiam. Quid enim v. gr. frequentius est, quam quod febricitantes sæpe numero per totum paroxysmum vomitibus continuis affligantur, præcordiorum torqueantur anxietatibus, multaque alia ad febrem haud pertinentia symptomata experiantur, quorum rationem allegare nequeunt ægri

gri vel adſtantes, & quæ ordinariis nullo modo cedunt remediis. Sed facile deprehendit Medicus peritus ſymptomatum illorum nexum, quando ſub paroxyſmo ægrum viſitans, eum attendit potum capientem, atque videt, vel potum nimis frigidum, vel magnis hauſtibus copioſe & avide ingurgitatum in culpa eſſe, aut ſitum atque decubitum cum dorſo vel pedibus parieti conclavis frigidæ nimis propinquum veram eſſe Symptomatum horum cauſam. Quibus perſpectis facillimum erit, dicta ſymptomata removere aut ſub reliquis paroxyſmis antevertere, ſi modo potum frigidum, largosque ac avidos denegaverit hauſtus, aut per lecti a pariete remotionem ægro proſpexerit. Non deſunt innumera hujus rei teſtimonia ac exempla, quorum vero plura hic recenſere præſens negotium haud permittit. Etenim e reliquis id unicum tantummodo ſpeciminis Inauguralis loco pertractare conſtitui, quod ab Jll. DN. D. Hoffmanno, Patrono atque Præceptore meo omni honoris ac obſequii cultu ætatem a me proſequendo, frequentiſſime in praxi obſervatum, mihique benevole communicatum eſt, ſitum nempe ægrorum erectum, in acutis, aliisque quibusdam gravioribus morbis inque eorum ſtatu præcipue ac vigore noxium admodum eſſe, atque periculoſum. De quo cum hactenus, quantum ſcio, nemo Medicorum quicquam ex profeſſo tractaverit, in obſervationis hujus rationem inquirere animus eſt, ſimulque oſtendere, quam neceſſarium ſit, ut hujus quoque circumſtantiæ ratione circumſpectos cautosque ſe gerant Medici, dumque ad ægrum viſunt, probe eam attendant, quo tempeſtivo conſilio damna hinc oriunda removendo ac præoccu-

pando ſaluti ægrorum poſſint conſulere. Cui inſtituto meo ut ſupremum Numen ex alto benedicat, ex animo precor.

§. I.

CUm de teſtimoniis & obſervationibus Medicorum hac de re colligendis ſollicitus ſim, vix ac ne vix quidem deprehendere mihi licet pauciſſimis verbis annotatam ſitus erecti in morbis periculoſis noxam. Videtur tamen eam jam attendiſſe Divum Senem Hippocratem, qui, ſicut in colligendis & conſignandis aliis ad veritates medico-practicas ſpectantibus circumſtantiis diligentiſſimus fuit & accuratiſſimus, maximamque reliquit copiam rerum fuſius indagandarum, ab ipſo aphoriſtice tantum propoſitarum, ita etiam hac de materia egregium & notatu dignum brevem licet reliquit locum *in Prænotionibus*: *Ceterum*, inquit, *erectum ſedere velle malum eſt in acutis, peſſimum autem in peripnevmonicis pulmone inflammato.* Quem locum ab auctoribus quibusdam, cum de ſignis morborum acutorum prognoſticis funeſtis atque lethalibus agunt, allegatum quidem, nequaquam autem vel propriis obſervationibus confirmatum, vel ſolidis illuſtratum rationibus reperio. Ita videlicet Sennertus Inſtitut. Lib. III. Part. III. C. V. inter ſigna prognoſtica ab actionibus læſis deſumenda recenſet quoque ſigna a decubitu ægrorum magis, vel minus naturali ac conſueto depromi ſolita, eaque auctoritate Hippocratis confirmare ſtudet, quo intuitu plura Hippocratis prognoſtica, & cum illis citatum quoque locum allegat, ſed citra ullam illius explicationem.

§. II.

§. II.

Ita etiam Celsus Lib. II. de Medicina Cap. IV. ubi de malis ægrotantium signis agit, *Gravis*, inquit, *morbi periculum est: ubi supinus æger jacet porrectis manibus & cruribus: ubi residere vult in ipso acuti morbi impetu, præcipueque pulmonibus laborantibus.* Ex hisce vero locis id tantummodo patet, citatos auctores Hippocratis auctoritatem ex parte secutos, ex parte etiam propria forsan experientia edoctos, situm ægrotantium erectum in morbis acutis equidem tanquam malum atque funestæ prognoseos signum agnovisse, quod pessimi eventus præsagium secum ferat; sed minus manifestum est, num situm erectum mali ejusmodi eventus pessimorumque symptomatum causam agnoverint. Id quod etiam suspicari licet de perspicacissimo ceteroquin Baglivo, qui ea, quæ a modo citatis auctoribus generatim ad morbos acutos applicata fuere, ad Pleuritidem solam restringit, Cap. de Pleuritide dicens: *Si cum mala respiratione æger erectus sedere velit in lecto, nec in lecto decumbere potest, quia sibi suffocari sentit: lethale id esse vidi in pluribus. Erectum igitur sedere velle in morbis acutis pulmonum perniciosum ac ferme lethale.*

§. III.

Cum igitur adducta loca Medicorum prognosin formandam præcipue respiciant, neque sufficiant ad veritatem historicam asserti hujus stabiliendam, dum situm erectum in morbis periculosis eorumque statu ac vigore valde perniciosum, pessimorumque symptomatum causam esse affirmo, atque hujus rei rationem investigare annitor, necessarium erit, ut ipsas inseram observationes ab Illustri DN. Decano mihi suppeditatas, easque tanquam selectiores fundamenti loco præ-

mittam, ut postmodum rationes & causas repentinæ catastrophes sæpe numero occurrentis rite possim enodare. Prima autem observatio virum sistit 50.& quod excurrit annorum, superiore anno, quo febres petechiales multos in urbe infestabant, correptum eadem febre ex ipso contagio oborta. Placide & moderate succedebant omnia usque ad diem septimum; vires non adeo erant prostratæ, mens semper constabat, neque deficiebat penitus somnus, neque urina erat sine sedimento, pulsuum vero aderat debilitas cum celeritate quadam juncta. Circa septimum diem ipsæ maculæ in corpore conspiciebantur, alvus per totum morbi decursum bis vel semel minimum singulis diebus aperiebatur: ad hanc itaque deponendam æger surrexit e lecto, & paulo diutius versatus est in sella perforata, bene tamen munitus tegumentis. Conquestus hinc fuit de animi defectione atque debilitate virium; hinc depositus fuit in lectum; extrema, manus nempe & pedes refrigescebant, & inhorrescebat quoque cutis. Ab hoc tempore pessime se habuit: maculæ enim vix conspiciebantur, & erant lividiores. Secuta est prostratio virium, de spirandi angustia conquerebatur & de pressione circa pectus; vix capiebat somnum, & delira ac male cohærentia interdum sermoni intermiscebat; pulsus etiam valde parvus & contractus deprehendebatur, & omnia erant mutata in pejus, nonoque die e vita decessit.

§. IV.

Altera historia idem confirmans juvenem concernit viginti & aliquot annorum, constitutionis obesioris & spongiosioris corporis, variolarum morbo laborantem, qui morbus cum gravi dolore dorsi & capitis,

ac quodam delirio secundo statim die superveniente invadebat. Circa diem quartum cessantibus omnibus his symtomatibus variolæ prodibant copiosissimæ, quæ nullo periculoso symptomate stipatæ erant usque ad nonum diem, nisi quod de summo incendio & dolore manuum fuerit conquestus, ubi ingens conspiciebatur pustularum suppuratio. Ob dolorem itaque & ardorem, atque anxietatem petiit ab adstantibus, ut vellent ipsum dimittere e lecto, ac prope lectum ad dimidium horæ sedebat in sella probe tectus, ut ne minimum aëris frigidi accessum parare potuerit. Postea vero simul & semel ob debilitatem & virium defectionem petiit, ut in lectum rursus descenderet, a quo tempore facies, quæ antea erat valde turgida & rubicunda, & salia fortiter fluebat, cepit detumescere, salivæ fluxus etiam imminui. Nox subsequens plane erat insomnis, respirationis erat magna angustia atque difficultas, pulsus plane erat mutatus, debilis & inæqualis; sæpe stimulabatur ad urinam edendam, sed parum secedebat; loquebatur male cohærentia, & ex improviso correptus convulsionibus periit.

§. V.

Tertius casus fere idem nos docebit occasione studiosi e generosa familia nati, annorum vix viginti. Hic absque gravioribus symptomatibus variolas experiebatur; siquidem stato tempore circa quartum nempe diem erumpebant pustulæ, quæ ad suppurationem placide quoque perveniebant. Noctes non erant plane insomnes; erat vero tenerioris constitutionis, & de debilitate & lassitudine conquerebatur per totum morbi decursum. Pulsus erat languidus cum a-

liquali frequentia junctus, alvus paulo magis adstricta: die octavo inflammationem quandam, sed leviorem, in faucibus passus est. Medicus ad aperiendam alvum, quæ jam per sex dies clausa erat, præscripsit Clysterem emollientem, salino stimulo, non adeo tamen forti, armatam, a quo infuso dejectiones habuit; sed cum tertia vice paulo diutius extra lectum versabatur in alvo dejicienda occupatus, tota ejus facies erat livida, & conquerebatur de animi & virium collabescentia subita, & vomendi quasi conatu (daß Jhm so übel sey) mox deducebatur in lectum, & pedes, qui paululum erant refrigerati, calidis integumentis operti fuerunt; non ita multo post præter omnium opinionem graves accedebant convulsiones, quibus intra decem horas, postquam surrexit e lecto, periit.

§. VI.

Nec minus Excellentissimus Dn. Prof. Coschwitz privatis aliquando discursibus similes mecum communicavit casus, quibus situm erectum in ægris purpura rubra laborantibus non minus funestum deprehendit. Inter quos quam maxime notabilis erat ille, quem referebat de puerpera de cetero robusta & optimæ constitutionis, annorum 30. cui primiparæ lochia placide & sufficienter quidem fluebant, sed febris superveniebat continua, exacerbationes tempore vespertino & per noctem servans, cum anxietate præcordiorum, sudore satis copioso, atque urinæ parciori excretione. Succedebat post aliquot dies purpura rubra, quæ exhibitis licet diapnoicis privativis ac lenioribus, sed adhibito ab adstantibus præpostero regimi-

ne

ne nimis calido ac positive diaphoretico copiosissime efflorescebat, ita ut totum corpus instar crustæ obsideret, omnesque extremitates occuparet. Ægra de cetero notabilem virium defectum non patiebatur, nec delira erat, quamvis a somno expergiscens aliquando non adeo prompte sibi conscia esset. Medicus die a puerperio undecimo mane illam visitans, reperiebat erecte sedentem in lecto, & quidem dorso justo minus lectulis obtecto, nec tamen plane illis destituto. Sermonem faciebat ægra cum Medico, & distincte prægressæ noctis symptomata referebat, ac insuper maritum præ moerore ægrotantem ipsius curæ commendabat. Purpura ubique locorum non modo erat conspicua, sed etiam in pectore ruberrima, ut nihil circa ejus efflorescentiam desiderari posset; pulsus erat frequens, plenus & satis æqualis; urina sedimentum monstrabat pallide roseum nec adeo paucum. Cum autem per dimidiam circiter horam in hoc situ perduraverit, præter omnium adstantium opinionem in momento delirare incipiebat, mox lipothymica evadebat; quapropter Medicum, qui vix ad ædes suas reversus erat, revocarunt; hic rediens mox adspiciebat purpuram, eamque per universum corpus rubram, nec ullo modo recedentem animadvertebat, excepta regione præcordiali, in qua ad volæ manus majoris magnitudinem omnem ruborem amiserat & alba apparuerat, oculi caligine erant obducti, & intra horæ quadrantem ægra exspiravit. Id quod repetitis vicibus ab ipso observatum fuit in ægris purpura correptis, & quidem semper cum notabili illo phænomeno, ut, purpura in toto corpore manente rubra, portio

ejus

ejus in ſcrobiculo cordis & regione præcordiali albeſceret, mortemque ſubitanem comitem haberet.

§. VII.

Primus vero omnium *Illuſtris Hoffmannus* eſt, qui hanc maximi momenti in praxi Medica obſervationem annotavit, ejusque mentionem facit in *Diſſertatione* Anno 1699. habita, quæ *hiſtoriam febris malignæ epidemicæ petechialis Halæ graſſantis* ſiſtit, §.XI. hiſce verbis: *Obſervatum ſæpius a nobis fuit, non modo in hac graſſante febre, ſed etiam in aliis malignis, quod, ſi ægrotantes diutius in erecto corpus teneant ſitu, ſive ſurgendo ſive in lecto ſedendo, morbi vehementia mirifice mox adaugeatur & increſcat, ut etiam mors interdum brevi fuerit ſubſecuta.* Sentiunt *ægrotantes a tali ſitu ingentem mox debilitatem, animi deliquium, extremorum frigus, anxietates circa præcordia; quin imo maculæ, in cute quæ erant conſpicuæ, mox ſeſe abſcondunt, cum maximo quod ſequitur periculo.* Verum enim vero non tantum in morbis acutis & periculi plenis, ſed & in Chronicis quibusdam exitium minantibus valde pernicioſus obſervatur ſitus corporis erectus, atque capitis maxime diuturnior in linea recta elevatio. Plura annotavit laudatus *Hoffmannus* hydrope conſummata vel phtyſi cum febre hectica ægrotantium & valde debilitatorum exempla, qui, cum paulo diutius extra lectum in ſella capite erecto ſe detinuiſſent, non modo ſummam & extremam mox experti ſunt debilitatem, animique defectionem, ſed & interdum non ita multo poſt placide exſpirarunt. Sed hæc ſufficiant pro veritate hujus rei hiſtorica declaranda, cum ex adductis caſibus & obſervati-

vationibus satis clare appareat, quam noxium & infestum sit in morbis acutis æque ac in longioribus ac diuturnis passionibus, præsertim ægrotantibus vi morbi valde debilitatis, in situ erecto corpus diutius tenere, adeo ut, quod valde mirandum, ipsa mors sæpius subsequatur. Ordo jam postulat, ut pro confirmanda phœnomeni hujus veritate etiam veras, genuinas atque solidas rationes & causas adducamus, ex quibus clare & evidenter appareat, erectum corporis situm tantam posse habere vim atque potentiam, ut tam funestos dictis in morbis & sub commemoratis circumstantiis corpori effectus possit inferre.

§. VIII.

Cum vero omnes veritates in rebus medicis theoreticæ secundum institutum & ductum Ill. Hoffmanni e sanguinis Circulo, qui universæ Medicinæ rationalis principium est ac fundamentum, deduci atque derivari debeant; videbimus num etiam inde hujus peculiaris & plane mirabilis phœnomeni causas veras & adæquatas deducere possimus. Primo itaque morborum acutorum natura explicanda erit, ut qualem mutationem in vigore suo sanguini, qui vitæ ac virium vera & materialis causa est, inferant, appareat; deinde quoque adjiciendum erit, qua ratione corporis & capitis situs erectus viribus debilitandis, imo Circulo sanguinis libero & æquabili turbando & destruendo, atque funestis symptomatibus arcessendis quadret atque accommodatus sit.

§. IX.

Per morbos acutos, in quibus minus convenit diutins erecte sedere vel in lecto surgere, intelligimus eos, quorum natura & essentia in motibus tam soli-

darum quam fluidarum partium inordinatis & valde auctis continetur; quorum in numero maxime sunt febres, & qnidem eæ, quæ omni intermissione vacant, ubi continua per totum tempus morbi adest motuum acceleratio & vehementia tam eorum, qui in corde & arteriis, quam qui in ipso sanguine & humoribus fortiter motu progressivo & intestino agitatis conspiciuntur. Quam infesta vero vitæ sit hæc motnum inordinatio & quantam vim habeat, omnes functiones, quæ secundum naturam fiunt, invertendi & destruendi, id non modo experientia fere quotidiana, sed & ratio satis exidenter declarat. Quid enim solennius est, & frequentius in praxi observatur, quam quod qui febribus acutis, sive maligni sive benigni moris sint, paulo diutius detinentur, præsertim si illæ ad ακμην vel vigorem devenerint, in summam prolabantur virium debilitatem, ut omnes corporis functiones valde labefactatæ appareant: Tum neque sensibus internis neque externis mens recte fruitur, quod male cohærentes sermones ex phantasia corrupta indicant. Adsunt præterea continuæ vigiliæ cum corporis inquietudine summaque anxietate junctæ, appetitus constans est prostratio, corpus valde emaciatum & consumtum videtur, omnis generis excretiones non recte se habent, urina mutata est, os plane aridum & exsuccum siti continua premitur, alvus constipata, vires penitus vacillant, pulsus arteriarum sunt minores, debiles ac inæquales, & accelerati. Horum graviorum Symptomatum in hisce febribus non alia reddi potest ratio, quam motuum qui in partibus solidis ac fluidis celebrantur nimis adaucta vehementia, qua humores,

qui

qui vitam & vires tuentur, & functionibus secundum naturam præsunt, plane in crasi, mixtione & textura sua immutantur, corrumpuntur & destruuntur. Quandoquidem hæc sufficienter in physiologicis adstructa & demonstrata veritas hic quoque adduci & applicari meretur, quod nempe, si massa sanguinis & humorum debita, ratione quantitatis & temperaturæ, proportione gaudeat, & æquabili, libero ac moderato partium solidarum, præsertim cordis & arteriarum pulsu, atque impulsu, per compagem corporis partium mere tubulosam & vasculosam circumferatur, tunc non modo vita & vires sibi constent, sed et omnes functiones rite sese habeant. Nam vires, vitæ & sanitatis natura motuum atque sanguinis & humorum temperie unice continentur & conservantur: Siquidem, quæ temperata sunt omnia, vitam & vires tueri, certa ex constanti observatione comperimur. Catholicum aeris nobilissimum fluidum, sine quo nullum subsistere potest animal, nec nimis frigidum, nec nimis calidum aut humidum, sed purum, serenum & temperatum, vitæ ac viribus maxime favet & patrocinatur. Omnia, ex solidis & liquidis quæ assumuntur, quo magis ad blandam & amicam accedunt temperaturam, eo aptiora sunt magisque convenientia ad corporis nutritionem, ad sustentandas vires, omnesque animi & corporis functiones perficiendas; cum e contra omnia, quæ intemperata sunt, ut nimis spirituosa, calida, acida, pinquia, acria, salsa, viscida, tenacia, sanitatem & vires admodum lædant & ad morbos disponant. Insuper, quam benigna & amica naturæ Corporis animantium sit justa & laudabilis sanguinis & humorum temperies, vel ex eo clare

appa-

apparere arbitror, quod benigniſſima parens natura in ineffabili illa & ſapientiſſima machinæ animantium ſtructura tot organa ſecretoria & emunctoria & inter ea plurima & ampliſſimi uſus viſcera conſtituerit; quorum officii ratio vix ulla alia eſt, quam ut primo intimæ variarum tam ſolidarum, quam fluidarum, quæ ſanguinem conſtituunt, partium mixtioni & fluiditati inſerviant; deinde ut partes intemperatas ac ſuperfluas, nominatim ſalſas, acres, ſulphureas, viſcidas, aqueas, ſeparent ac ſecernant, easque tanquam plane inutiles & noxias e corpore ejiciant atque proſcribant, ut intemerata ac temperata ſanguinis & humorum maſſa permaneat.

§. X.

Jam vero explicanda erit ratio, cur ſanguinis juſta temperies & quantitas ad ſuſtinendam vitam corporisque integritatem tantam energiam obtineat. Notum alias eſt, vitæ & ſanitatis naturam libero & æquabili ſanguinis & humorum progreſſu, & per vaſorum ſyſtema circulatione contineri, eo quod hoc præſente omnes & ſingulæ in corpore noſtro quæ fiunt functiones recte & ſecundum ordinem ſeſe habeant. At vero ſolidorum motus, qui fluida regunt & moderantur, non aliam originem atque cauſam agnoſcunt, quam ipſa fluida, ſanguinem nempe atque in eo contentam ſubtiliſſimam & nobiliſſimam, äereo-æthercam ſubſtantiam. Equidem illi, qui nec corporum nec motuum naturam ac vires intelligunt, aut ſpiritum à corpore diſcernere norunt, neque, quales potentiæ motrices & mechanicæ inſint diverſæ corporum ſtructuræ, experimentis ſatis edocti ſunt, nullum corporeum in

mo-

movendis solidis animantium partibus admittere volunt, sed potius ad plane ignota, & quæ nec definiri nec explicari possunt nomina, quæ pro veris motuum causis venditant, confugiunt, uti sunt innatum calidum, archæus, natura, sensus naturæ, vel naturæ sensu & ratione prædita, quæ percipiens eorum, quæ amica vel hostilia corpori sunt, pro horum æstimatione varie in conservationem corporis motus dirigat. Verum enim vero non negamus rem clarissimam, ad certas nempe perceptiones & cogitationes certos & determinatos quoque in quibusdam partibus enasci motus. Ecquis vero facultatis ratiocinandi gnarus inde concludere audebit, ergo perceptiones sunt causa efficiens horum motuum; ergo omnes motus, qui etiam præter voluntatem fiunt, a perceptionibus istis & operationibus animæ dependent: Et porro, ergo omnes isti motus a nulla alia causa, quam ab hac dicta proficiscuntur. Cui enim nisi hospiti in physicis & medicis ignotum erit, operationes, quæ animæ tribuuntur, nempe perceptiones, inclinationes varias, ingenii quoque vigorem & vires, & sic dictos animi affectus a sanguinis & humorum temperie, ac circulo & motu libero maxima ex parte dependere. Deinde quotidiana constat experientia, ad aeris, ad alimentorum mutationem, & pro diversis rebus noxiis & alienis, imo venenatis, vel etiam salutaribus motus tam solidorum quam fluidorum pro lubitu accelerari, retardari, immutari, & actiones partium corporis labefactari vel etiam restaurari posse. Itaque non opus est, ut causas manifestas sensui & rationi obvias relinquendo adentia plane ignota, & quorum natura & actio in corpus

noſtrum ne ullo quidem ſolido argumento, demonſtrari poteſt, in allegandis motuum vitalium cauſis confugiamus. Noſtra ſententia hæc eſt: Cor partium moventium in corpore animantium princeps, tubuli arterioſi, & omnes canales, qui fluida vehunt, ſtructura mechanico-geometrica gaudent, quæ in motum conſtrictionis & dilatationis, ſive ſyſtoles & diaſtoles ab ipſo ſanguine invaſis contento, & a fluido ejus tenuiſſimo, quod in cerebro ſecretum per nervos & nervoſas membranas vehitur, animatur, & vigorem recipit. Etenim fluidorum ea eſt natura, ut eorum partes inteſtino ſemper gaudeant motu, adeo ut quo tenuiora ſint, eo majori virtute & potentia movendi, reſiſtendi & expandendi inſtructa ſint, ut videmus in aëre, æthere & igne. Fluida itaque corporis noſtri agunt in ſolidas partes, easque peculiari modo ad motum conſtructas movent, & ſolida motu agitata agunt rurſus in fluida, eaque impellunt & propellunt, & hac actione mutua ſolidorum in fluida & fluidorum in ſolida circulus ſanguinis & humorum vitalis abſolvitur. Cauſa enim motuum, qui celebrantur in corpore humano, vitalium ipſe ſanguis eſt, mobiliſſima & ſubtiliſſima aëreo-ætherea elaſtica ſubſtantia refertus, quæ una cum ſubtiliſſima & puriſſima lympha in cerebri vaſculoſo cortice ſecreta per tubulos medullares & nervorum meatus ac poros in membranas non modo nerveas, ſed & muſculoſas influit, inque iis ſenſationis ac motus ſyſtaltici omnisque toni ac roboris, quo partes inſtructæ ſunt, cauſa & autor exiſtit. Neque enim ulla pars corporis noſtri eſt, ſi ſenſu gaudet, ſi motu ac robore pollet, quæ non influxu ſanguinis arterioſi & fluidi nervei opus habeat, at-

que

que adeo vasis sanguineis & nerveis membranis instructa sit; quorum tam necessarius est usus, ut ligato nervo vel arteria partis cujusdam , protinus ejus sensus, motus quoque & nutritio auferatur. Motus cordis, qui præcipua & princeps circulationis sanguinis ipsiusque vitæ causa est, itendidem non modo ab affluxu sanguinis copiosi, sed & ab influxu fluidi, quod nervi vehunt, dependet. Quare si vel fluidum subtilissimum in cerebro deficit, vel per animi affectus ejus motus turbatur & invertitur, aut nervi ad cor tendentes in animantibus præscinduntur; statim machina illa cordis impulsoria quiescit omnique motu destituitur, & corpus vita privatur.

§. XI.

Ad motum itaque cordis, arteriarum, omniumque partium activum & systalticum, quo sanguinis & humorum progressio & circuitus perficitur, necessario liquidi cujusdam ex cerebro & nervis provenientis, purissimi & mobilissimi sufficientem influxum desiderari, rem extra omnem dubitationem positam esse existimo: unde si vel liquidum hoc inquinatum vel impurum est, vel insufficiens, aut plane deficit, non mirum est & cordis motum cessare, & ab eo dependentem vitam quoque tolli. Hisce jam suppositis, ad clariorem observationum, quas supra adduximus, explicationem, jam paulo facilius & felicius pervenire licet. Propositum nempe est in ipsis observationibus practicis, in morbis periculosis & maxime acutis, uti sunt febres continuæ, præsertim exanthematicæ, inque earum statu, situm corporis ere-

ctum periculi plenissimum esse, adeo ut etiam inopinatam mortem accersere possit. Si itaque rationem hujus peculiaris eventus inquirere paulo accuratius velimus, primo omnium necesse est, ut quid febrium acutarum natura & quid erectus situs in earum vigore ad tantum vitæ periculum conferre possit investigemus.

§. XII.

Jam vero perquam notum esse omnibus, qui febrilis caloris indolem atque effectum penitus perspectum habent, arbitror: nihil magis benignam & blandam sanguinis humorumque vitalium temperiem ac mixtionem, destruere, invertere, & dulces ac insipidos fluores in salsos, sulphureos, nimis calidos, excrementitios humores convertere posse, ut plane inepti fiant ad omnes motus & functiones in corpore præstandas, quam nimium & præcalidum in febre particularum sanguinis motum intestinum. Accedit, quod sub nimio & præcalido æstu ciborum appetentia penitus prostrata sit, & nulli boni & laudabiles nutritioni & vitalibus motibus præstandis idonei succi in eorum locum, qui sub febrili ardore deperditi fuerunt, substitui possint. Denique neque illud prætermittendum est, acutas illas, easque exanthematicas atque malignas febres a materia sæpius valde virulenta, & quæ putridæ, fermentiscibilis indolis est, excitari, a qua longe facilius succorum vitalium naturalis & naturæ amica χῆσις atque crasis destruitur. Jam vero inversa & destructa sanguinis boni, qui vitæ utique & motuum vitalium thesaurus & fundamentum est, in morbis acutis textura

non

non mirum eſt, vires motrices vacillare ac deficere, cordis & arteriarum motum languidiorem fieri, circulumque ſanguinis ſegniorem, & robur cordis omniumque partium deficere, quod maxime in ſtatu, ακμη & vigore harum febrium conſpicitur, ſub quo etiam ob virium motricium defectum & propter ſtaſin & ſtagnationem ſanguinis in partibus principalioribus, cerebro, pulmonibus, ventriculo, & ſubſequentem inflammationem ſphaceloſam ordinarie ægrotantes moriuntur: utpote in principio febris, ubi non tam diu æſtus maſſam ſanguinis deturbavit, non tanta virium defectio, quam in ſtatu, in quo jam per ſeptem dies & ultra vehementia febris continuavit, obſervatur. Videmus itaque in vigore febrium maſſam ſanguinis, ex qua fluidum nerveum, & omne illud quod partes muſculoſas in motum excitat & animat, materiam & ortum ſuum trahit, plane corruptam, & depravatam eſſe, ut non mirum ſit, vires, motus, & omnes actiones, quæ vitam ſuſtinent, multum periclitari, motumque etiam cordis, a quo ſanguis pellitur ad caput, valde imbecillem fieri.

§. XIII.

Ex hiſce itaque, quæ a nobis jam dicta & adducta ſunt, facile liquet, perpendicularem corporis ſitum in eo ſtatu, ubi cordis motus valde exiguus & contractus eſt, admodum pernicioſum & periculi plenum eſſe, eo quod ſemper & perpetuo ſub tali corporis poſitura aſcenſus corporis gravis ad perpendiculum difficilis ſit, multo vero magis, ubi vis impellens & movens cordis impar eſt ſanguini ad caput & cerebrum protrudendo. Igitur exinde jam liquido

constat, si cerebrum sanguine destituitur, ex quo prodit fluidum illud, viribus motricibus ad solidas corporis humani partes regendas & movendas instructum; si porro etiam ipse sanguis in acutis iisque malignis febribus plane corruptus & depravatus est, cessare, penitus fluidi nervei, quod quasi, secundum Verulamium, rota suprema est, quæ omnes corporis nostri partes circum agit, secretionem, & inde animi defectionem atque syncopen fieri, vel minimum circulationem sanguinis longe debiliorem reddi; transpirationem quoque & excretiones inde imminui. Quam exitiosa vero in acutis febribus sit inertia motuum vitalium, & debilior sanguinis circuitus, vel plane ejus interceptio, exinde judicare licet, quia motus sanguinis ad cutem, quæ præcipuum corporis emunctorium est, & quo sordes in febribus excrementitiæ ejici & morbus solvi solet, inde turbatur, & valde imminuitur: unde videmus post situm corporis erectum paulo longiorem in febribus externum habitum corporis pallescere, constringi, collabi, refrigescere quoque, cutisque poros ac meatus occludi, quod cum ita contingat, non modo excretio noxiæ materiæ, quæ per cutis peripheriam fieri adhuc debebat, impeditur, & materia e corpore eliminanda intra illud detinetur, sed & quæ jam factæ erant invertuntur. Hinc enim fit, ut petechiales maculæ vel plane disparecant ac retrocedant, vel livescant & colorem cœruleum contrahant. In purpura quæ rubra erat, totus ille ambitus rubicundus simul & semel pallescit, purpura ipsa albescit, aut sub constrictione cutis paulo fortiore repente evanescit; morbilli

li cito disparent cum totius ambitus externi corporis pallore ac refrigeratione, variolis idem evenit, dum pustularum ambitus alias rubicundus & floridus pallescit aut livescit, pustularum incrementum sufflaminatur, earumque suppuratio impeditur, aut materia suppurata retropellitur, ut pustularum superficies vel concidat foveasque formet vel indurescat, corneamque duritiem repræsentet.

§. XIV.

Sordes itaque excrementitiæ e corpore ejiciendæ sed hoc modo retropulsæ humoribus iterum permiscentur, atque non modo motum intestinum corruptorium ac dissolutorium illis inducendo mixtionis dissolutionem funestam minantur, sed etiam cum humoribus ad partes interiores nobilissimas præcipue nervosas delata, hic loci motus spasticos producit, qui promtissime in spasmos universaliores ac convulsiones degenerant, sub quibus ejusmodi ægrotantes ordinarie & ut plurimum moriuntur. Hæc itaque cum ita se habeant, luculenter satis inde patere arbitror, quare tam noxius deprehendatur situs corporis erectus, in morbis periculi plenis & præcipue in febribus exanthematicis; & quam necessarium consequenter sit medico practico, ut hanc quoque notatu dignissimam observationem in praxi probe attendat, damnaque, quæ ex hacce corporis positura in ejus modi ægrotantes redundare possunt, tempestivo consilio avertere studeat. Dissuadendus igitur omnino est situs corporis erectus, atque sedulo monendi ægrotantes, qui vel ejusmodi morbo acuto, prout sunt febres continuæ præsertim exanthematicæ, laborant, vel

etiam

etiam quorum vires ex diuturniori quodam & chronico affectu, uti sunt pthisis & hectica, valde jam debilitatæ & prostratæ apparent, ne in horum affectuum statu & vigore lectum atque decubitum in eo deserant, ac vel in lecto vel in sella quadam erecti per aliquod tempus sedere, inque hoc situ diutius commorari cupiant: Careat sibi quoque Medicus, ne hoc tempore clysteribus, præsertim stimulo salino fortiori munitis, multo minus aliis purgantibus sortioribus, alvum nimis sollicitet, atque hinc crebrioribus dejectionibus ægro occasionem præbeat, e lecto surgendi, ac in erecto situ diutius permanendi, multo potius, si alvus jam per se absque ulla stimulatione fluida existat, eam sub decubitu deponendam suadeat. Denique si forte aliquando ex improviso in ejusmodi morborum statu ægrotum in situ erecto deprehendat, consultum erit, analepticis aut confortantibus eidem succurrere, viribusque valde labefactatis ac debilitatis aliquatenus reficiendis ac restaurandis operam dare, ut adeo ex omni parte dicta funesta Symptomata, quæ diuturniorem in situ erecto commorationem consequi solent, quantum fieri potest, præcaveantur & avertantur, ægrorumque saluti & sanitati restituendæ omni modo prospiciatur.

❧ (o) ❧